

Recensioner.

Bibliografi.

Historien har mange Hjelpevidenskaber, mange flere end de, der har Hævd paa at kaldes saaledes. En af de yngste er den moderne Palæotypforskning, der skarpt retter Undersøgelsen mod det Materiel, de gamle Trykkere brugte ved Fremstillingen af deres Bøger, skaffer Rede paa den enkelte Bogtrykkers Typer og Praksis og søger at føre anonyme Tryk til deres rette Ophavsmand.

I Skandinavien er denne specielle Videnskab især bleven dyrket af Overbibliotekar H. O. Lange og Rigsbibliotekar Isak Collijn. De vanskeligste Problemer, Bogtrykkerkunstens ældste Historie i vore Lande, har draget dem, og ved stringent Metode og ved lykkelige Fund har de formaaet at bringe meget nyt frem om Johan Snell, Stephan Arndes og Gøtfred af Ghemen. Deres Studier har Underbibliotekar Lauritz Nielsen fortsat, idet han har taget Pionerarbejdet op for Perioden efter Aar 1500 og har samlet Resultaterne af den sidste Menneskealders Forskninger i den store Bog *Dansk Bibliografi 1482—1550*, der skal afløse Bruuns Værk fra Halvfjerdserne.

Her er ikke Stedet at vise, hvorledes det yngre Arbejde afviger fra det ældre i Plan, eller hvorledes det ved eksakt Analyse og ved systematisk Søgen rundt om i Bibliotekerne har vundet sikrere Grund og rigere Stof; men der er Grund til at gøre opmærksom paa, at dette tilsyneladende saa specielle Værk gennem den klare og concise Indledning saavel som gennem Bogbeskrivelserne giver sit Bidrag til Tidens almindelige Historie. Man faar et stærkt Indtryk af de ældste Bogtrykkes trange og usikre Kaar; man erindres om det betydelige tyske Element i vor Borgerstand i Slutn. af 15. og Beg. af 16. Aarh.; Lübecks Indflydelse, saa dominerende i den kirkelige Kunst, bliver aabenbar ogsaa paa typografisk Omraade; og man erkender, hvor megen Energi Kirkens ledende Mænd satte ind paa at skaffe nye og gode liturgiske Bøger til Veje umiddelbart før Sammenbruddet kom.

Af særlig Interesse er Lauritz Nielsens Undersøgelser vedrørende Christian Pedersen; hvormed kan jævnføres hans Forstudie i Nordisk Tidsskrift för Bok- och Biblioteksväsen V. Han viser, at Christian Pedersen ikke selv har øvet Haandværk, men har stillet Materiel, der var i hans Eje, til Raadighed først i Paris for derværende Bogtrykkere og siden i Antwerpen; i Malmø staaer Johan Hoochstraten ved hans Side som den, der passer Pressen. Fra deres Officin udsendes i de bevægede Aar 1533—1535 en Række folkeoplysende Skrifter, Indlæg i den kirkelige Strid, Tryk, som skal tjene Kong Kristian 2.s Sag. Herfra udgaar saaledes Peder Laurentsens Oversættelse af Kristian 2.s Brev til Borgmester Wendland i Danzig samt tre anonyme Etbladstryk, der indeholder Frederik 1.s Fuldmagt for Knud Gyldenstjerne, Knud Gyldenstjernes Lejdebrev til Kristian 2. og Kontrakten imellem dem, hvilket smukt er paavist ved Typesammenligning.

Bøgerne og deres tekniske Forhold er Grundlaget for Lauritz Nielsens Værk; kun i ringe Grad har arkivalisk Stof kunnet yde Bidrag. Paa eet Punkt synes dog et Pavebrev at kaste Lys. Det har hidtil ikke været klart, hvorledes Stephan Arndes, der i 70.erne og lige i Beg. af 80.erne optræder som Bogtrykker i Perugia, har fundet Vej til Slesvig, hvor han trykte det skønne Missale Slesvicense, der bærer Aarstallet 1486. Forklaringen er vist, at han i Italien har truffet Slesvigkanniken Leve Leven, en Søn af den rige Staller paa Nordstrand Lorens Leven, der siden satte Penge i hans Foretagender. Leve Leven studerede kanonisk Ret i Perugia i 70.erne, som fremgaar af en Bulle af 17. Juni 1475. (Alfred Krarup og Johannes Lindbæk: Acta pontificum Danica IV, 120 n. 2649). Hvis denne Hypotese kan staa ved Magt, har vi Lov til i Missale Slesvicense at se en Frugt af den slesvigske Højgejstlighed Italiensrejser i Slutningen af Middelalderen. E. J.

Tidshistorie.

Dr. Johannes Paul har i sin Bog: *Lübeck und die Wasa im 16. Jahrhundert* givet en langt fyldigere fremstilling af Lübecks forhold til Danmark end man kunde vente; en anmelder i Hans. Geschichtsblätter har allerede gjort opmærksom paa, at sammenhængen i fremstillingen af hansestadens forhold til Sverige derved ofte brydes. Det er lidet heldigt, at forf. i kapitlet om Syvaarskrigen ser bort fra begivenhedernes kronologiske sammenhæng, idet han tager krigsbegivenheder for sig og mæglinger og fredsunderhandlinger for sig, og for tiden efter Stettinerfreden synes afsnit om Danmarks tilstand efter krigen og om Lübecks